

УДК 343

V. Baranivskiy

MENTAL ATTITUDE OF A PERSON TO THE COMMISSION OF A CRIME OF A WILLFUL FALSE TESTIMONY

В.Ф. Баранівський

*доктор філософських наук,
професор кафедри філософії
ВНЗ «Національна академія управління»*

ПСИХІЧНЕ СТАВЛЕННЯ ОСОБИ ДО ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЗАВІДОМО НЕПРАВДИВЕ ПОКАЗАННЯ

Постановка проблеми. Питання, що стосуються суб'єктивної сторони злочину, в тому числі складу злочину завідомо неправдиві показання, активно обговорюється у вітчизняній і зарубіжній літературі. Невирішеність низки питань, що стосуються суб'єктивної сторони цього злочину, спричиняє певні труднощі, які ускладнюють застосування закону, що викликає необхідність розробки цієї проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В юридичній літературі дослідженню цієї проблеми присвячені праці О.І. Габро, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна, М.І. Мельника, В.К. Матвійчука та ін. Проте до цього часу ця проблема не знайшла свого належного вирішення.

Мета статті полягає у з'ясуванні психічного ставлення особи до вчинення злочину завідомо неправдиве показання.

Основні результати дослідження. Під суб'єктивною стороною злочину в науці кримінального права розуміють психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння і його наслідків, що характеризуються конкретною формою вини, мотивом і метою злочину [1, с. 115]. Утворюючи психологічний зміст суспільно небезпечного діяння, ця сторона злочину є його внутрішньою (стосовно зовнішньої об'єктивної сторони злочину) стороною, невід'ємною від суб'єкта [1, с. 115]. Проблема суб'єктивної сторони злочинів і досліджуваного складу злочину зокрема відноситься до найменш вивчених [2, с. 392–396; 3, с. 25–30; 4, с. 6–73; 5, с. 144–148; 6, с. 11–15; 7, с. 438–509], що робить її надто актуальною, особливою в сучасний період боротьби зі злочина-

ми проти правосуддя і, зокрема, злочином, передбаченого ст. 384 КК. Невирішеність багатьох питань, що стосуються суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 384 КК, вимагає розгляду деяких загальних питань цієї проблеми, без яких подальше дослідження може мати певні труднощі та дискусійні моменти. Проте це буде упущенням до того часу, поки людина через призму свідомості (психологічну ознаку) не зрозуміє, що своєю негативною діяльністю найбільш загрожує відносинам, що забезпечують умови (стосунки) з охорони належного отримання суб'єктами провадження правдивих показань свідка чи потерпілого, неправдивого висновку експерта, правильного перекладу від перекладача. Оскільки поведінка людини, в тому числі й злочинна, являє собою органічну єдність зовнішньої (фізичної) і внутрішньої (психологічної) сторін, то злочин характеризується з допомогою ознак, що відносяться не тільки до зовнішньої, але й до внутрішньої сторони діяння. Кожна з цих ознак, в тому числі й ознаки суб'єктивної сторони, повинна бути вичерпно досліджена у випадку застосування кримінально-правової норми (ст. 384 КК), щоб юридична характеристика вказаної кримінально-правової норми повністю збігалася із законодавчим її описанням.

Зазначена вище вимога набуває особливої важливості при застосуванні ст. 384 КК, оскільки найменший відступ від принципу законності призведе до тяжких наслідків. Однак у практичній діяльності ще трапляються непоодинокі випадки засудження за діяння без вини, а також призначення покарання, що не відповідає ступеню вини особи. Ці помилки досудового слідства і суду можуть мати різні чинники: 1) більш складний процес установлення і доказування ознак суб'єктивної сторони ніж об'єктивної; 2) відсутність, в переважній більшості, повного законодавчого описання юридичної характеристики конкретного діяння (зокрема, в ст. 384 КК); 3) недооцінка значення суб'єктивних ознак і їх поверхневе дослідження; 4) вільне тлумачення таких інститутів кримінального права: суб'єктивна сторона, вина, мотив і мета (які не збігаються із їх законодавчим описанням) тощо.

Не претендуючи на остаточне вирішення проблем суб'єктивної сторони як кримінально-правового інституту і зважаючи на обсяг пропонованої статті, зосередимося лише на вивченні тільки тих із них, що безпосередньо пов'язані з висновками по темі вказаного дослідження. В юридичній літературі суб'єктивна сторона складу злочину і, зокрема, передбаченого ст. 384 КК, визначається як психічне ставлення особи до вчиненого нею діяння з певною формою вини, мотивом і метою [8, с. 115]. Як вірно зазначають В.К. Матвійчук і С.А. Тарарухін, однією і тією ж формулою психічного ставлення позначається і частина, і ціле – суб'єктивна сторона й вина [9, с. 5], що призводить до стирання межі між ними та іншими далекоглядними цілями, а також пов'язано з питанням про зміст суб'єктивної сторони злочину, точніше про її співвідношення з виною.

Іноді суб'єктивна сторона визначається як психічне ставлення особи до вчиненого нею суспільно небезпечного діяння та до його наслідків, що характеризується виною, мотивом і метою злочину [10, с. 161]. Проте і таке визначення не повністю обґрунтоване, оскільки психічне ставлення суб'єкта являє

собою вину у формі умислу і необережності, а вся суб'єктивна сторона включає в себе не лише названі, а й інші компоненти, зокрема, емоції, що проявляються в злочинній поведінці.

Враховуючи те, що зазначені вище питання залежать від вирішення питання про співвідношення суб'єктивної сторони і вини, то коротко розглянемо ці загальнотеоретичні питання. Так, 1) П.С. Дагель вважає, що вина являє собою внутрішню, суб'єктивну сторону злочину, психічне ставлення суб'єкта до свого суспільно небезпечного діяння і його наслідків, виражене в злочині [11, с. 78]. Іншими словами, вчений ототожнює суб'єктивну сторону і вину, наголошуючи на тому, що інтелектуально-вольова діяльність людини нерозривно пов'язана з мотивацією й емоційною діяльністю [12, с. 41]. Обґрунтовуючи свою думку, П. С. Дагель зазначає, що точка зору, яка обґрунтовує тезу про те, що суб'єктивна сторона не вичерпується виною, а включає в себе, поряд з виною, мотив і мету злочину, заснована на змішанні суб'єктивної сторони злочину (вини) і ознак складу злочину, що характеризують цю суб'єктивну сторону (умисел, необережність, мотив, мету, афект, завідомість тощо), а також на змішанні понять змісту і форму вини [13, с. 123]. В оцінці такого бачення слід погодитися з думкою А.І. Рарога: 1) така позиція непереконлива в теоретичному плані і несприятлива – в практичному; 2) що ототожнення вини і суб'єктивної сторони не відповідає законодавчій характеристиці вини (закон розглядає вину як родове поняття умислу і необережності, інші психологічні моменти поняття вини не охоплює). Законодавець до змісту вини (умислу і необережності) відносить лише свідомість і волю; 3) у трактуванні П.С. Дагеля вина неконкретизована з позиції юридичної характеристики і включення до вини мотиву, мети, емоцій, завідомості та інших психологічних ознак, коло яких точно не визначено, позбавляє ці ознаки самостійності (хоча в законі таке значення їм нерідко надається); 4) ця концепція страждає логічною непослідовністю, оскільки П.С. Дагель, характеризуючи вину, ставив мотив і мету на один рівень з умислом і необережністю, але аналізуючи останні він ставить мотив і мету в один ряд не з умислом і необережністю, а вже зі свідомістю і волею (тобто, що це елемент самого умислу); 5) вона суперечить положенням філософії, тому що автор стверджує, що форма вини визначається лише свідомістю і волею, а інші психологічні елементи на форму вини не впливають, хоча і входять до змісту вини (що форма вини вужча, ніж її зміст) [4, с. 5–8]. Отже, ототожнення суб'єктивної сторони і вини є необґрунтованим.

Натомість деякі автори розглядають вину як поняття більш широке, ніж суб'єктивна сторона. Так, Ю.А. Демидов стверджує, що вина не може зводитися до якого-небудь елемента злочину, чи до умислу і необережності, чи до діяння, взятого з його об'єктивної сторони (вона однаково виражається як в об'єктивній, так і в суб'єктивній стороні злочину) [14, с. 114]. Подібно цьому автору Г.А. Злобін стверджує, що вина, яка складає суб'єктивну сторону злочинного діяння, одночасно виступає як цілісна характеристика злочину в усіх його істотних для відповідальності відношеннях і що ці властивості вини роблять її необхідною і достатньою підставою кримінальної відповідальності

(однаково протилежним як об'єктивному, так і абстрактно-суб'єктивному інкримінуванню) [15, с. 23].

Виходячи з вищевикладеного, слід зауважити, що Ю.А. Демидов і Г.А. Злобін помилково вважають, що вина є одним із елементів (ознакою) суб'єктивної сторони, натомість вона включає в себе як об'єктивну, так і суб'єктивну сторону злочинного діяння. З цього приводу слід погодитися з думкою А.І. Рарога, що це є не що інше, як відродження концепції «двох вин» Б.С. Утевського, яка не була сприйнята наукою і судовою практикою [16, с. 9]. Необхідно також погодитися з думкою А.І. Рарога, що такі судження Ю.А. Демидова, Г.А. Злобіна та інших призводять до того, що в досудовому слідстві та судовій практиці термін вина застосовується в двох значеннях: а) в науці кримінального права поняття вини означає наявність в діяннях особи умислу і необережності; б) на практиці про вину говорять як про доведення факту вчинення злочину конкретною особою [17, с. 15; 18, с. 50].

У вітчизняній науці кримінального права переважає думка, згідно з якою психологічний зміст суб'єктивної сторони злочину розкривається з допомогою таких юридичних ознак, як вина, мотив і мета, що характеризують різні форми психологічної активності людини. Ці ознаки пов'язані між собою, проте є самостійними психологічними явищами, не підмінюють одна одну і не переходять одна в іншу та мають різне значення. Слід погодитися з В.К. Матвійчуком та С.А. Тарарухіним, що до суб'єктивної сторони злочину необхідно віднести і таку психологічну ознаку, як емоції, адже вони знайшли законодавче закріплення в КК України [9, с. 6].

Не вдаючись в подальшу дискусію з приводу визначення суб'єктивної сторони та вини, потрібно взяти все істотне з цих визначень і використати в дослідженні суб'єктивної сторони складу злочину завідомо неправдиве показання (ст. 384 КК). В цьому аспекті слід зазначити, що ознаки суб'єктивної сторони конкретного складу злочину або називаються в диспозиції статті 384 КК, або визначаються характером злочинного посягання. Вони мають неоднакове призначення. Так, вина є обов'язковою ознакою досліджуваного складу злочину. Без неї відсутній склад злочину, а тому не може бути кримінальної відповідальності (ст. 2 КК). Такий підхід повністю відповідає нашій кримінально-правовій доктрині, за якою кримінальній відповідальності й покаранню повинні підлягати лише винні особи. Проте вина не вичерпує повністю змісту суб'єктивної сторони складу злочину. Вина, як відомо, виражається в психічному ставленні особи до вчиненого злочину у формі умислу й необережності [8, с. 179]. Зміст форми вини розкривається в стст. 24 і 25 КК. Наука кримінального права розглядає вину особи, яка проявляється в злочині як факт об'єктивної дійсності (тобто як об'єктивну істину), яку повинен встановити дізнавач, слідчий, прокурор, суд. При цьому теорія кримінального права України відкидає так званий «оціночний» критерій розуміння вини, що мав місце в працях незначної кількості прихильників. Так, вважаючи невдалим визначення поняття вини в традиційному її розумінні, Б.С. Утевський запропонував, як він вважає, більш вдале визначення, включивши в нього оціночний момент [19, с. 103]. Його судження про вину як оціночну категорію, що

виражена в негативному ставленні судді до поведінки підсудного, могло б мати негативний вплив на діяльність органів правосуддя.

Методологічною основою пізнання психіки особи до вчиненого нею злочину, зокрема передбаченого ст. 384 КК, є критерій з'ясування через аналіз діяльності особи, яка вчинила злочин [20, с. 8]. Ось чому суб'єктивна сторона злочину повинна встановлюватись через перелік юридично значимих ознак об'єктивної сторони досліджуваного складу злочину, на основі яких проводиться поділ злочинів із формальними або матеріальними складами. Вони, зрозуміло, неоднаково відображаються у свідомості винного, тому в кримінально-правовій доктрині приділяється значна увага з'ясуванню змісту вини у злочинах із формальним складом, до яких відносяться склад злочину передбачений ч. 1 ст. 384 КК. Як відомо, з цього питання в науці кримінального права існує дві точки зору. Одні автори стверджують, що у злочинах з формальним складом вина виражається в психічному ставленні не тільки до дій, але й до наслідків [21, с. 27; 22, с. 6]; інші переконані, що у формальних складах, де наслідок не є ознакою об'єктивної сторони таких складів злочину, психічне ставлення до нього не впливає на форму вини і кваліфікацію злочинів (тобто в злочинах із формальними складами форма вини визначається психічними ставленням тільки до діяння) [20, с. 74; 23, с. 11–29].

Ми повністю поділяємо другу точку зору, тому що вона не ігнорує різницю між матеріальними і формальними складами, що обумовлена їх законодавчою конструкцією.

Виходячи з таких загальних передумов цього дослідження, варто перейти до розгляду суб'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 384 КК. У зазначеній статті КК України відсутні будь-які вказівки на суб'єктивні ознаки. Разом з тим, структура об'єктивної сторони складу злочину завідомо неправдиве показання, характер дії, вказівка на завідомість, вказують на те, що цей злочин може вчинятися лише умисно. Мотиви зазначених умисних дій можуть бути різними: невірно зрозумілі інтереси осіб, егоїзм, помста тощо. Однак вони, як відомо, на кваліфікацію вчиненого не впливають, а можуть лише бути враховані судом під час призначення певної міри покарання, або при звільненні від реального відбування покарання.

Ми переконані, що для того, щоб дати якісь теоретичні пояснення і практичні рекомендації правоохоронним органам, судам із зазначеної проблеми, необхідно звернутися до дій, які винний вчинив під час давання свідком чи потерпілим завідомо неправдивих показань, завідомо неправдивого висновку експерта або завідомо неправильного перекладу перекладачем. Про це свідчить дослідження кримінальних справ, охопленим нашим вивченням, з яких 100% свідчить, що злочини вчинялися з умисною формою вини (при чому умисел був лише прямим).

Необхідно зазначити, що вивчення злочину, передбаченого ст. 384 КК, що відноситься за конструкцією об'єктивної сторони до злочинів з формальним складом, можливе лише з прямим умислом. Ці висновки підтверджуються проведеним опитуванням працівників правоохоронних органів і суддів, що займалися розслідування, або розглядом в суді справ стосовно завідомо

неправдивих показань та окремих громадян (94% із 600 опитаних вказали на прямий умисел вчинення цих злочинів). Це також підтверджується тим, що в цьому випадку особа усвідомлює суспільну небезпечність своїх дій і бажає їх вчинити (оскільки інших складових, окрім завідомості своїх дій, у даному випадку немає).

Характер і зміст вини у злочинах з формальним складом не передбачає необхідності психічного відношення особи до суспільно небезпечних наслідків, а свідомість і воля людини встановлюється лише стосовно вчиненого нею діяння. Структура злочинів з формальними складами злочину, до яких належить і діяння, передбачені ст. 384 КК, така, що наслідки в них лежать за межами необхідних ознак об'єктивної сторони, а отже, і складу злочину [24, с. 73]. Ще раз стверджуємо, що об'єктивна сторона аналізованого злочину як обов'язкова ознака включає лише суспільне небезпечне діяння: у нормах ч. 1 ст. 384 КК – це «неправдиве показання, неправдивий висновок, неправдивий переклад».

Інтелектуальна ознака умислу в даних злочинах включає лише усвідомлення особою суспільної небезпечності діянь. Ставлення до наслідків у вигляді заподіяння шкоди охоронюваним інтересам правосуддя, що охоплюється усвідомленням і бажанням, особи яка дає завідомо неправдиву інформацію, повідомлення, дані на кваліфікацію цих злочинів не впливають. Натомість вольова ознака аналізованих злочинів реалізується у бажанні вчинення конкретної дії – дати неправдиві дані усно чи письмово.

Таким чином, злочини проти правосуддя у вигляді давання завідомо неправдивих показань можуть бути вчинені тільки з прямим умислом [25, с. 264–269]. Злочинний вольовий акт стає можливим лише тоді, коли спонукання суб'єкта стають дійсними, шлях і засоби їх задоволення знайдені і набувають чітко вираженої неправильності у вигляді прагнення до досягнення мети, акумулюючи свідомість і волю індивідуума [26, с. 114].

Однією з основних ознак, які характеризують злочин, передбачений ст. 384 КК, є суспільна безпека. Визначаючи зміст умислу, а точніше, інтелектуального критерію вини, треба встановити і фактор усвідомлення особою вчиненого нею діяння. Таке усвідомлення повинно включати дві складові: по-перше, усвідомлення особою фактичного змісту та характеру події, яка утворює діяння як акт вольової поведінки людини; і, по-друге, усвідомлення особою соціальної корисності або, навпаки, шкідливості її поведінки для охоронюваних законом інтересів суспільства, громади чи окремої людини. Послідовність такого усвідомлення, етапи формування думок особи щодо своєї поведінки, може бути різною. В одних випадках особа взагалі не зважає на суспільну небезпечність, заборонність, караність свого діяння, зосереджуючи свою увагу лише на своїх бажаннях щодо певних дій, передбачених ст. 384 КК. При цьому, якщо людина не усвідомлює фактичного змісту та характеру свого діяння, то усвідомлення її суспільної небезпечності також виключається. У той же час усвідомлення суспільно небезпечного характеру поведінки передбачає розуміння і змісту дій, що описані в ст. 384 КК. Аналіз змісту умислу злочинів, що аналізуються, дає нам змогу стверджувати, що суспільно небезпечний характер цих діянь охоплюється повним розумінням особи. Підставою

для такого твердження є обставина, яка закладена у нормах процесуального законодавства. Обов'язки особи, які вона повинна виконувати у зв'язку із здійсненням судочинства, передбачають необхідну передумову: попередження свідка та потерпілого про кримінальну відповідальність за давання завідомо неправдивих показань, експерта – за неправдивий висновок, перекладача – за неправильний переклад.

Таким чином, особа має можливість у повному обсязі оцінити майбутні наслідки своєї поведінки, її заборону, а отже, усвідомити, що караність діяння означає його підвищену суспільну небезпеку. Це складає, на нашу думку, перший етап формування умислу винного – інтелектуальний критерій вини.

На другому етапі особа приймає рішення діяти у заборонений ст. 384 КК спосіб чи утриматись від нього. При даванні завідомо неправдивих показань бажання особи буде підтверджено: повідомленням інформації, яка повністю або частково не відповідає дійсним фактам, зміна відомих фактів тощо. В цьому випадку винний усвідомлює, що даючи неправдиві показання, висновок чи неправильний переклад органам правосуддя, він спотворює дійсність або замовчує її, що суперечить інтересам правосуддя, і бажає це вчинити. В цьому контексті можна стверджувати, що саме від волі свідка, потерпілого, експерта чи перекладача залежить рішучість давати завідомо неправдиве показання, висновок чи неправильний переклад усупереч вимогам суспільного, морального, громадського обов'язку, незважаючи на загрозу кримінальної відповідальності.

На думку певного кола науковців, умисним вважаються також дії особи, яка, не усвідомлюючи самої суспільної небезпечності свого діяння, бажає його вчинити [27, с. 134]. Дане правило може бути застосовано і для аналізованих злочинів як діянь із формальним складом, які можуть бути вчинені лише з прямим умислом. У такому випадку для наявності складу злочину немає кримінально-правового значення передбачення особою можливості настання суспільно небезпечних наслідків. Даючи неправдиві показання, висновок, неправильний переклад, особа взагалі може не приділяти уваги можливому розвитку подій як результату її поведінки, зосереджуючись лише на самому змісті своїх вчинків, їх обґрунтованості та важливості в момент заподіяння. Крім того, вказівка в диспозиції ч. 1 ст. 384 КК на «завідомість» давання неправдивих показань, висновку чи неправильному перекладу, є додатковим підтвердженням прямого умислу цього злочину.

Завідомість – це достовірне знання особою тих або інших обставин об'єктивної сторони складу злочину [28, с. 123]. Виходячи з цього, завідомість неправдивих показань означає повну інформованість особи щодо повідомлюваних даних показань про їх невідповідність реальним фактам. Свідок або потерпілий володіє повним знанням про об'єктивну істину, розуміє значення цієї істини для забезпечення доказової бази у реалізації правосуддя. У зв'язку з цим, у випадках давання особою неправдивих показань при відсутності завідомості такої поведінки свідка чи потерпілого діяння не містить складу злочину через відсутність вини. Типовим прикладом реалізації даного положення є рішення, прийняте у кримінальній справі що обвинувачення громадянина О. місцевим судом Бориспільського району Київської області за ч. 1

ст. 178 КК України 1960 р. за фактом давання завідомо неправдивих показань за таких обставин, будучи допитаним у судовому засіданні в справі про поновлення на роботі працівника Державного авіаційного підприємства «Авіант України», громадянин О. пояснив, що у січні 1995 р. він за дорученням начальника відділу кадрів підприємства ознайомив старшого техника К. з наказом про переведення на іншу посаду. Останній відмовився підписати даний наказ. О. склав акт про відмову від підпису. В подальшому цей факт став юридичною підставою для звільнення працівника К. з роботи. Ці показання О. підтвердив у судовому засіданні. Проте суд встановив, що показання О. не відповідають дійсності, але О. не мав умислу на давання неправдивих показань, оскільки він помилився через значний перебіг часу (4 роки). Він дійсно знайомив К. з наказом, але іншим за змістом, а тому намір ввести суд в оману та бажання дати неправдиві показання в поведінці О. було відсутніми [29].

Завідомо неправдивий висновок експерта містить узагальнення, умови від фахівця, які не відповідають об'єктивній істині, не випливають з логіки проведеного дослідження, а професійна підготовка суб'єкта злочину, його досвід забезпечують особі повне достовірне знання цих обставин. Подібний характер завідомості можна прослідкувати і в діях перекладача. Даний фахівець, на наше переконання, має необхідний рівень знань, щоб сприймати факти, оцінювати об'єктивний зміст отриманої інформації з документів або повідомлень (розповідей) учасників процесу й умисно надавати змінені або спотворені дані у перекладі.

Отже, можна стверджувати, що обов'язковість завідомості у діяннях суб'єктів даних злочинних діянь означає, що наявність складу злочину виключається, якщо особа надає свідчення через помилкове сприйняття відомих їй фактів або обставин; невірне розуміння подій, що відбувалися, через недостатню професійну підготовку. Відсутність необхідного досвіду призводить до помилкових висновків або неточного перекладу через названі вище обставини або інші (недосконалість, псування обладнання, устаткування при проведенні експертизи, відмова технічних пристроїв, якщо вони використовувались у процесі перекладу) причини, перелік яких не може бути вичерпним і в кожному випадку сумніву вимагає всебічного дослідження, щоб не допустити слідчої чи судової помилки. Тому лише ретельна перевірка й оцінка доказів може привести до висновку про правдивість чи неправдивість даних показання (висновку експерта, перекладу). Якщо об'єктивно неправдиві показання даються в результаті сумлінної помилки, то той, хто давав такі показання, як уже зазначалося, не підлягає кримінальній відповідальності. Для кримінальної відповідальності за ст. 384 КК необхідно в кожній справі встановити, що свідок, потерпілий, експерт, перекладач свідомо спотворили дані, які мають значення для об'єктивного розслідування або розгляду конкретної справи.

Але як бути у тому випадку, коли експерт дає неправдивий висновок, а перекладач – неправильний, неточний переклад через свою несумлінність, а це негативно впливає на правосуддя? Ми пропонуємо, як постановку проблеми, ввести кримінальну відповідальність експерта та перекладача за такі дії, а саме: доповнити і викласти ст. 384 КК ч. 3 у такому змісті: «неправдивий

висновок експерта та неправильний переклад, зроблений експертом, перекладачем через несумлінне ставлення до виконання своїх обов'язків під час провадження дізнання, досудового слідства, здійснення виконавчого провадження або проведення розслідування тимчасовою слідчою чи тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України а бо в суді, якщо це спричинило винесення неправосудного рішення суду або інші тяжкі наслідки».

Нашим дослідженням кримінальних справ за період з 2007 р. по 2016 р. на основі репрезентативного фактичного матеріалу встановлена суть мети та мотиву злочинів, передбачених ст. 384 КК, що вчиняються в Україні. Ця суть і причини виявляються у: 1) почутті жалю до обвинуваченого – 31,3%; 2) впливі зацікавлених осіб – 21,42%; 3) користі – 17,6%; 4) ревнощам, злості та інших особистих почуттях – 7,4%; 5) помсті – 7,3%; 6) прихованні іншого злочину – 6,8%; 7) неприязні на ґрунті міжнаціональних і релігійних стосунків – 5,4%; 8) інші причини – 2,78%.

Як бачимо, найбільш поширеними причинами та мотивами завідомо неправдивих показань, висновків чи неправильного перекладу називаються співчуття, жаль до особи, притягнутої до кримінальної відповідальності; значний процент даних злочинів вчиняється під впливом зацікавлених осіб і з корисливих мотивів. Цікаво, що подібною є градація мотивів вчинення й інших категорій злочинів [30, с. 92–99].

Оскільки мотив не входить у зміст психологічного відношення особи до вчиненого нею діяння за ст. 384 КК і лежить поза сферою інтелекту та волі як ознаки умислу, то таким чином формується психологічна основа, на якій зароджується вина. Як складові психологічного процесу у зв'язку з вчиненням злочину, вони перетворюються (складаються) із незлочинних мотивів, які не оцінюються кримінальним правом на відміну від вини. Проведений аналіз судової практики щодо мотивів їх вчинення підтверджує умисну форму вини для злочину, передбаченого ст. 384 КК. Отже, мотив – це завжди психологічна причина вчинку, якою можуть бути усвідомлені спонукання, інтереси тощо.

Важливо звернути увагу на те, що хоча мотиви давання завідомо неправдивих показань не визначені законом, однак у практичній слідчій і судовій діяльності вбачається необхідним на стадії досудового та судового розгляду справи встановити мотив та обґрунтувати його в обвинувальному вирокі. Правильно, на наш погляд, відзначав Б.С. Вікторів, що «безмотивних діянь не існує...» [31, с. 15], тому згідно з п. 2 ст. 64 КПК України та ст. 234 цього ж законодавчого акту органи досудового слідства, суду у кожній кримінальній справі зобов'язані встановити форму вини, мотив і мету вчинення певного злочину. Обґрунтуванню вини, чіткому з'ясуванню мотивів і мети завідомо неправдивого показання слід більше приділяти уваги, ніж це робиться на практиці. Як свідчить вивчення нами юридичної літератури та кримінальних справ із завідомо неправдивого показання, вихідним моментом учинення цього злочину є усвідомлення мотиву, яке супроводжується постановкою суб'єктом певної мети. Без проникнення у психологічну структуру правова оцінка злочину ускладнюється. У більшості випадків, на думку юристів-практиків, мотивом виступає бажання допомогти підсудному уникнути відповідальності. Як

правило, свідки або потерпілі, які дають неправдиві показання, є родичами або добрими знайомими підсудного (обвинуваченого). В той же час не виключені випадки, коли неправдиві показання можуть бути дані з метою очорнити підсудного. В такому випадку мотивом є помста, заздрість тощо. Можливим мотивом давання неправдивих показань може виступати страх свідка чи потерпілого як результат залякування з боку зацікавлених осіб. При розслідуванні кримінальних справ за фактами давання неправдивих показань були випадки, коли неправдиві показання свідок давав під впливом родичів і навіть адвокатів підсудного [24, с. 34].

Мотиви умисного діяння можуть бути різними. Однак вони на кваліфікацію вчиненого не впливають, а лише можуть бути враховані судом під час призначення певної міри покарання. Під мотивом злочину розуміють обумовлене певними потребами внутрішнє спонукання, яким винний керувався при вчиненні злочину.

Якщо спеціальний мотив як основна ознака складу злочину або як кваліфікуюча ознака включений до диспозиції кримінально-правової норми, то передбачений цією нормою злочин може бути вчинений виключно з прямим умислом, незалежно від особливостей конструкції самого складу злочину як матеріального чи як формального. Так, ч. 2 ст. 384 КК, будучи прикладом формального складу злочину, містить як одну з кваліфікуючих ознак вказівку на вчинення злочинного діяння у вигляді завідомо неправдивих показань, висновку або неправильного перекладу «з корисливих мотивів». Наявність даної кваліфікуючої ознаки означає, що суспільно небезпечне діяння може бути вчинене виключно з прямим умислом. Зміст корисливого мотиву полягає в тому, що винний, вчиняючи злочинне діяння, «бажає одержувати у зв'язку з цим матеріальні блага для себе або для інших осіб (заволодіти грошима, коштовностями, цінними паперами, майном тощо), одержувати чи зберегти певні майнові права, уникнути матеріальних витрат чи обов'язків (одержати спадщину, позбавитися ворога, звільнитися від платежу тощо) або досягти іншої матеріальної вигоди» (Постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 року «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи») [32, с. 37–42]. Даючи завідомо неправдиві показання, висновок або неправильний переклад свідок, експерт чи перекладач прагнуть через вчинення злочинного діяння отримати будь-які матеріальні блага (винагороду від родичів, підозрюваного, потерпілого, від однієї зі сторін у цивільному чи господарському процесі; задовольнити власну зацікавленість у перерозподілі прав власності за рахунок постановлення бажаного для нього рішень тощо), або звільнення від певних матеріальних потреб (усунути конкурента по бізнесу, не відшкодувати заподіяної шкоди тощо). Користь може бути викликана прагненням особи до отримання матеріальної винагороди особисто для себе або для інших осіб достаток, благополуччя яких не байдуже для винного. Таким чином, вчинення завідомо неправдивого показання, давання завідомо неправдивого висновку чи неправильного перекладу з корисливих спонукань перетворює такі дії у кваліфікований вид злочину. Інші мотиви не впливають на його кваліфікацію.

Мета (перспектива) – джерело спрямованості суб'єкта, його активності. Вона, як показує аналіз кримінальних справ цієї категорії, відображає уявну модель майбутнього (чого б хотіла досягнути особа в результаті своїх дій). При цьому в кожному конкретному випадку може бути не одна мета дії, але певна з них все ж домінує і це логічно, тому що мета має певні порядки домінант. Загально визначеним є те, що, на відміну від мотиву, мета характеризує безпосередній злочинний результат, якого прагне винний, вчиняючи злочин. Мета та мотив по-різному характеризують вольовий процес. Якщо мотив злочину відповідає на питання, чим керується особа, яка вчинює злочин, то мета злочину визначає направленість дій, тобто якого наслідку хоче досягти особа. Проте ні під час досудового слідства, ні під час розгляду кримінальних справ у судовому засіданні щодо завідомо неправдивого показання мета злочину не встановлюється, хоча це є істотним упущенням. Мета складає базу, тобто психологічну основу, на якій зароджується вина, до того ж мета існує ще до вчинення злочину, до появи вини. Ці питання певною мірою висвітлені у зарубіжних джерелах [33; 34; 35; 36; 37; 38].

Висновок. Аналіз судово-слідчої практики дає змогу виділити декілька основних результатів як мети своїх дій, досягнення яких прагне особа, даючи завідомо неправдиве показання, оцінку, висновок чи неправильний переклад: 1) добитися більш м'якого покарання для винної особи; 2) уникнути можливих неприємностей від зацікавлених осіб, або, навпаки, догодити цим особам; 3) отримати певну матеріальну чи іншу винагороду; 4) задовольнити які-небудь власні егоїстичні потреби (помститися, дошкулити ворогу, супернику в особистих взаєминах тощо); 5) притягнення до кримінальної відповідальності та засудження завідомо невинної особи; 6) уникнути відповідальності за вчинення іншого злочину.

Як свідчать результати нашого дослідження, спектр мети та мотивів цих злочинів досить широкий і різнобарвний. Його аналіз і доведення до потенційних суб'єктів (порушників закону) може виконувати превентивну роль, а саме: запобіганню досліджуваному злочину. Цілком очевидно, що деякі мотиви виконують роль спонукальних сил, які штовхають людину на вчинення конкретної дії. Мотиви можна розділяти на раціональні (пов'язані з потребою) та емоційні. Мотив зазначеного злочину можна визначити як усвідомлення спонукання (потяг) до вчинення завідомо неправдивого показання свідка або потерпілого, завідомо неправдивого висновку експерта, завідомо неправильного перекладу, зробленого перекладачем. Саме такий підхід і ставлення до цих ознак матиме вагоме значення для теорії кримінального права та практики. Нижче викладене положення має знайти відображення у відповідній постанові Пленуму Верховного суду України із зазначеної категорії справ (злочинів, проти правосуддя) у такій редакції: «Судам з метою усунення недоліків у з'ясуванні форм і видів вини необхідно по кожній конкретній справі встановлювати мотив і мету злочину як психологічну основу, на якій зароджується вина та яка впливають на суть вини».

У злочинах із кваліфікованими складами, якими є завідомо неправдиві показання, поєднані з обвинуваченням у тяжкому чи особливо тяжкому зло-

чині або зі штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту, а також вчинені з корисних мотивів, необхідно встановити психічне ставлення особи до відповідних кваліфікуючих ознак. Кваліфікація даних діянь може залежати і від спрямованості умислу на вчинення діяння конкретним способом (штучне створення доказів) або за наявності конкретних обставин (обвинувачення у тяжкому чи особливо тяжкому злочині), які виступають не як необов'язкова, а кваліфікуюча ознака.

При кваліфікації злочинів з кваліфікованим складом необхідно встановити, з якою формою вини вони можуть бути вчинені. Так, для відповіді на питання щодо наявності кваліфікуючих ознак, що «поєднані з обвинуваченням у вчиненні тяжкого чи особливо тяжкого злочину», необхідно встановити, що особа при даванні завідомо неправдивих показань, неправдивого висновку чи неправильного перекладу усвідомлювала, що її інформація, повідомлення, дані містять юридично значимі факти, які дають підстави для обвинувачення конкретної особи у вчиненні злочинів даної категорії. Винний повинен усвідомлювати, як суспільно небезпечний характер давання завідомо неправдивих показань, так і ступінь тяжкості тих злочинів для обвинувачення, у вчиненні яких особа дає неправдиві показання. Тому дії винного не можуть бути кваліфіковані за ч. 2 ст. 384 КК із зазначенням кваліфікуючої ознаки, що розглядається у випадку, якщо йому не було повідомлено, у зв'язку з якими конкретними обставинами чи стосовно якого факту він дає показання чи здійснює певні обов'язки. Так, свідок з метою допомоги своєму родичеві повідомляє, що на місці вчинення злочину бачив не його, а свого знайомого. При цьому дана особа може бути не поставлена до відома слідчим або судом, у вчиненні якого злочину обвинувачуються члени її сім'ї, а отже, може бути обвинувачений і знайомий. Або свідок повідомляє, що бачив іншу людину, однак не бачив, чи вчинила вона злочин.

Наведені приклади, як і все викладене вище, підтверджують, що давання завідомо неправдивих показань із обвинуваченням у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину може бути вчинене винним виключно з прямим умислом.

Аналогічним буде зміст і характер вини, якщо давання завідомо неправдивих показань поєднане із штучним створенням доказів обвинувачення чи захисту. Особа в повній мірі оцінює свою поведінку і щодо давання завідомо неправдивих показань, і щодо дій, які полягають у виготовленні, зміні будь-яких документів, предметів, залишенні їх у певних місцях з метою використання як доказів у будь-якій справі. При цьому винний достовірно знає, що такі докази недостовірні, не існують у дійсності, і бажає вчинити дії щодо їх створення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / [Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.В. Беньківський та ін.] ; за ред. П.С. Матишевського та ін.]. – К. : Юрінком Інтер, 1997. – 512 с.

2. *Беньківський В.О.* Деякі теоретичні питання вини / В.О. Беньківський // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки / Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2000. – Вип. 7. – С. 392–396.

3. *Воробей П.А.* Теорія і практика кримінально-правового ставлення в вину / Петро Адамович Воробей. – К. : НАВСУ, 1997. – 184 с.
4. *Рарог А.И.* Субъективная сторона и квалификация преступлений / Алексей Иванович Рарог. – М. : Профобразование, 2001. – 135 с.
5. *Ткачук А.Л.* До питання про витoki вини як правової категорії / А.Л. Ткачук // Актуальні проблеми держави та права / Одес. нац. акад. – Одеса, 2000. – Вип.13. – С. 144–148.
6. *Фельдблом В.С.* Уголовная ответственность за заведомо ложное показание : автореф. дисс. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : спец. 12.715. «Уголовное право и уголовный процесс» / В.С. Фельдблом. – М., 1972. – 16 с.
7. *Матвейчук В.К.* Уточнение понятия субъекта экологических преступлений на современном этапе развития общества и государства / В.К. Матвейчук // Проблемы борьбы зі злочинністю в Україні : тези доповідей і повідомлень респ. наук. конф. / АН України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 1992. – С. 62–64.
8. Учебник уголовного права. Общая часть / [Бородин С.В., Кудрявцев В.Н., Кузнецова Н.Ф. и др.] ; под ред. В.Н. Кудрявцева, А.В. Наумова. – М. : Спартак, 1998. – 412 с.
9. *Матвійчук В.К.* Суб'єктивна сторона складу злочину: [лекція] / В.К. Матвійчук, С.А. Тарарухін. – К. : Українська академія внутрішніх справ, 1994. – 36 с.
10. *Светлов А.Я.* Субъективная сторона преступления / А.Я. Светлов // Уголовное право Украинской ССР на современном этапе : Часть общая. – К., 1995. – С. 160–168.
11. *Дагель П.С.* Содержание, форма и сущность вины в советском уголовном праве / П.С. Дагель // Изв. вузов. Правоведение. – 1969. – № 1. – С. 77–79.
12. *Дагель П.С.* Субъективная сторона преступления и ее установление / П.С. Дагель, Д.П. Котов. – Воронеж : Воронеж. ун-т, 1974. – 230 с.
13. *Дагель П.С.* Понятие вины в советском уголовном праве / П.С. Дагель // Материалы XIII научной конференции ДВГУ. – Владивосток, 1968. – Ч. IV. – С. 121–129.
14. *Демидов Ю.А.* Социальная ценность и оценка в уголовном праве / Юрий Андреевич Демидов. – М. : Юрид. лит, 1975. – 184 с.
15. *Злобин Г.А.* Виновное вменение в историческом аспекте / Г.А. Злобин // Уголовное право в борьбе с преступностью. – М., 1981. – С. 20–26.
16. *Протченко Б.А.* Понятие невменяемости в советском уголовном праве / Б.А. Протченко // Изв. вузов. Правоведение. – 1987. – С. 82–86.
17. *Малков В.П.* Субъективные основания уголовной ответственности / В.П. Малков // Государство и право. – 1995. – № 1. – С. 14–16.
18. *Плотников А.И.* Объективное и субъективное в уголовном праве (оценка преступления по юридическим признакам) / Александр Иванович Плотников. – Оренбург : Основа, 1997. – 140 с.
19. *Утевский Б.С.* Вина в советском уголовном праве / Борис Самойлович Утевский. – М. : Госюриздат, 1950. – 319 с.
20. *Дагель П.С.* Установление субъективной стороны преступления / П. С. Дагель, Р.В. Михеев. – Владивосток : ДВГУ, 1972. – 36 с.
21. *Дурманов Н.Д.* Понятие преступления / Николай Дмитриевич Дурманов. – М. – Л. : АН СССР, 1948. – 312 с.
22. *Никифоров Б.С.* Об умысле по действующему законодательству / Б.С. Никифоров // Советское государство и право. – 1965. – № 6. – С. 26–28.
23. *Склярів С.В.* Вина и мотивы преступного поведения / Сергей Валерьевич Склярів. – СПб. : Р. Асланов, Юридический центр Пресс, 2004. – 326 с.

24. *Гавриш С.Б.* Уголовно-правовая охрана природной среды Украины. Проблемы теории и развития законодательства / Степан Богданович Гавриш. – Харьков : Основа, 1994. – 640 с.

25. *Габро О.І.* Суб'єктивна сторона злочинів, кримінальна відповідальність за які передбачена стст. 384, 385 КК України / О.І. Габро // Національна безпека України : стан, кризові явища та шляхи їх подолання : міжнар. наук. – практ. конф. (Київ, 7–8 груд. 2005 року). – К., 2005. – С. 264–269.

26. *Тарарухин С.А.* Квалификация преступлений в следственной и судебной практике / Святослав Андреевич Тарарухин. – К. : Юринком, 1995. – 208 с.

27. *Малинин В.Б.* Причинная связь в уголовном праве / Василий Борисович Малинин. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2000. – 343 с.

28. *Абшилава Г.В.* Некоторые особенности производства допроса с участием переводчика / Г.В. Абшилава // Российский следователь. – 2004. – № 10. – С. 18–20.

29. Архів Бориспільського РУВС Київської області. Кримінальна справа № 5511 від 25 серпня 2005 року.

30. *Савченко А.В.* Мотив і мотивація злочину : [монографія] / Андрій Володимирович Савченко. – К. : Атіка, 2002. – 144 с.

31. *Викторов Б.А.* Цель и мотив в тяжких преступлениях / Борис Алексеевич Викторов. – М. : Госюриздат, 1963. – 82 с.

32. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України № 2 від 7 лютого 2003 року // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 1. – С. 37–42.

33. The Polish Penal Code / edited by candidate of law, assistant professor A.I. Lukashov, and D.J., prof. N.F. Kuznetsova; introduction by candidate of law, assistant professor A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Polish by D.A. Barilovitch. – St. Petersburg: «Yuridicheskyy Center Press», 2001. – 234 p.

34. The Latvian Penal Code / edited and introduction by candidate of law A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Latvian by candidate of law A.I. Lukashov. – St. Petersburg : «Yuridicheskyy Center Press», 2001. – 313 p.

35. The Estonian Penal Code / edited and translated by V.V. Zapevalov, introduction by candidate of law, assistant professor of St-PSU № 1 Matsnev. – St. Petersburg : «Yuridicheskyy Center Press», 2001 – 262 p.

36. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova. – St. Petersburg: «Yuridicheskyy Center – Press», 2002. – 366 p.

37. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. – St. Petersburg: «Yuridicheskyy Center – Press», 2002. – 366 p.

38. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. – St. Petersburg: «Yuridicheskyy Center – Press», 2001. – 298 p.

REFERENCES

1. Kryminalne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna : pidruch. dlia stud. yuryd. vuziv i fak. / [H.V. Andrusiv, P.P. Andrushko, V.V. Benkivstskiy ta in.]; za red. P.S. Matyshevskoho ta in.]. – К. : Yurinkom Inter, 1997. – 512 s.

2. *Benkivskij V.O.* Deiaki teoretychni pytannia vyny / V.O. Benkivskij // Derzhava i pravo: zb. nauk. prats. Yurydychni i politychni nauky / Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. – K., 2000. – Vyp. 7. – S. 392–396.
3. *Vorobei P.A.* Teoriia i praktyka kryminalno-pravovoho stavlennia v vynu / Petro Adamovych Vorobei. – K. : NAVSU, 1997. – 184 s.
4. *Rarog A.I.* Subektivnaja storona i kvalifikacija prestuplenij / Aleksej Ivanovich Rarog. – M. : Profobrazovanie, 2001. – 135 s.
5. *Tkachuk A.L.* Do pytannia pro vytoky vyny yak pravovoi katehorii / A.L. Tkachuk // Aktualni problemy derzhavy ta prava / Odes. nats. akad. – Odesa, 2000. – Vyp.13. – S. 144–148.
6. *Fel'dbljum V.S.* Ugolovnaja otvetstvennost' za zavedomo lozhnoe pokazanie : avtoref. diss. na soiskanie uchenoj stepeni kand. jurid. nauk : spec. 12.715. "Ugolovnoe pravo i ugolovnyj process" / V.S. Fel'dbljum. – M., 1972. – 16 s.
7. *Matvejchuk V.K.* Utochnenie ponjatija subekta jekologicheskikh prestuplenij na sovremennom jetape razvittija obshhestva i gosudarstva / V.K. Matvejchuk // Problemy borotby zi zlochynnistiu v Ukraini : tezy dopovidei i povidomlen resp. nauk. konf. / AN Ukrainy. Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho. – K., 1992. – S. 62–64.
8. Uchebnik ugolovnogogo prava. Obshhaja chast' / [Borodin S.V., Kudrjavcev V.N., Kuznecova N.F. i dr.]; pod red. V.N. Kudrjavceva, A.V. Naumova. – M. : Spartak, 1998. – 412 s.
9. *Matviichuk V.K.* Subiektivnaja storona skladu zlochynu: [leksii] / V.K. Matviichuk, S.A. Tararukhin. – K. : Ukrainska akademiia vnutrishnikh sprav, 1994. – 36 s.
10. *Svetlov A.Ja.* Subektivnaja storona prestuplenija / A.Ja. Svetlov // Ugolovnoe pravo Ukrainskoj SSR na sovremennom jetape : Chast' obshhaja. – K., 1995. – S. 160–168.
11. *Dagel' P.S.* Soderzhanie, forma i sushhnost' viny v sovetskom ugolovnom prave / P.S. Dagel' // Izv. vuzov. Pravovedenie. – 1969. – № 1. – S. 77–79.
12. *Dagel' P.S.* Subektivnaja storona prestuplenija i ee ustanovlenie / P.S. Dagel', D.P. Kotov. – Voronezh : Voronezh. un-t, 1974. – 230 s.
13. *Dagel' P.S.* Ponjatie viny v sovetskom ugolovnom prave / P.S. Dagel' // Materialy XIII nauchnoj konferencii DVGU. – Vladivostok, 1968. – Ch. IV. – S. 121–129.
14. *Demidov Ju.A.* Social'naja cennost' i ocenka v ugolovnom prave / Jurij Andreevich Demidov. – M. : Jurid. lit, 1975. – 184 s.
15. *Zlobin G.A.* Vinovnoe vmenenie v istoricheskom aspekte / G.A. Zlobin // Ugolovnoe pravo v bor'be s prestupnost'ju. – M., 1981. – S. 20–26.
16. *Protchenko B.A.* Ponjatie nevmenjaemosti v sovetskom ugolovnom prave / B.A. Protchenko // Izv. vuzov. Pravovedenie. – 1987. – S. 82–86.
17. *Malkov V.P.* Subektivnye osnovanija ugolovnoj otvetstvennosti / V. P. Malkov // Gosudarstvo i pravo. – 1995. – № 1. – S. 14–16.
18. *Plotnikov A.I.* Obektivnoe i subektivnoe v ugolovnom prave (ocenka prestuplenija po juridicheskim priznakam) / Aleksandr Ivanovich Plotnikov. – Orenburg : Osnova, 1997. – 140 s.
19. *Utevskij B.S.* Vina v sovetskom ugolovnom prave / Boris Samojlovich Utevskij. – M. : Gosjurizdat, 1950. – 319 s.
20. *Dagel' P.S.* Ustanovlenie subektivnoj storony prestuplenija / P. S. Dagel', R.V. Miheev. – Vladivostok : DVGU, 1972. – 36 s.
21. *Durmanov N.D.* Ponjatie prestuplenija / Nikolaj Dmitrievich Durmanov. – M.–L. : AN SSSR, 1948. – 312 s.
22. *Niki-forov B.S.* Ob umysle po dejstvujushhemu zakonodatel'stvu / B.S. Niki-forov // Sovetskoe gosudarstvo i pravo. – 1965. – № 6. – S. 26–28.
23. *Skjarov S.V.* Vina i motivy prestupnogo povedenija / Sergej Valer'evich Skjarov. – SPb. : R. Aslanov, Juridicheskij centr Press, 2004. – 326 s.

24. *Gavrish S.B.* Uголовно-правовая охрана природной среды Украины. Problemy teorii i razvitija zakonodatel'stva / Stepan Bogdanovich Gavrish. — Har'kov : Osnova, 1994. — 640 s.

25. *Habro O.I.* Subiektyvna storona zlochyniv, kriminalna vidpovidalnist za yaki peredbachena stst. 384, 385 KK Ukrainy / O.I. Habro // Natsionalna bezpeka Ukrainy : stan, kryzovi yavyshecha ta shliakhy yikh podolannia : mizhnar. nauk. — prakt. konf. (Kyiv, 7–8 hrud. 2005 roku). — K., 2005. — S. 264–269.

26. *Tararuhin S.A.* Kvalifikacija prestuplenij v sledstvennoj i sudebnoj praktike / Svjatoslav Andreevich Tararuhin. — K. : Jurinkom, 1995. — 208 s.

27. *Malinin V.B.* Prichinnaja svjaz' v ugovnomn prave / Vasilij Borisovich Malinin. — SPb. : Juridicheskij centr Press, 2000. — 343 s.

28. *Abshilava G.V.* Nekotorye osobennosti proizvodstva doprosa s uchastiem perevodchika / G.V. Abshilava // Rossijskij sledovatel'. — 2004. — № 10. — S. 18–20.

29. Arkhiv Boryspil'skoho RUVS Kyivskoi oblasti. Kryminalna sprava № 5511 vid 25 serpnia 2005 roku.

30. *Savchenko A.V.* Motyv i motyvatsiia zlochynu : [monohrafiia] / Andrii Volodymyrovych Savchenko. — K. : Atika, 2002. — 144 s.

31. *Viktorov B.A.* Cel' i motiv v tjazhkih prestuplenijah / Boris Alekseevich Viktorov. — M. : Gosjurizdat, 1963. — 82 s.

32. Pro sudovu praktyku v spravakh pro zlochyny proty zhyttia ta zdorovia osoby : postanova Plenumu Verkhovnoho Sudu Ukrainy № 2 vid 7 liutoho 2003 roku // Visnyk Verkhovnoho Sudu Ukrainy. — 2003. — № 1. — S. 37 – 42.

33. The Polish Penal Code / edited by candidate of law, assistant professor A.I. Lukashov, and D.J., prof. N.F. Kuznetsova; introduction by candidate of law, assistant professor A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Polish by D.A. Barilovitch. — St. Petersburg: «Yuridicheskij Center Press», 2001. — 234 p.

34. The Latvian Penal Code / edited and introduction by candidate of law A.I. Lukashov and candidate of law E.A. Sarkisova, translated from Latvian by candidate of law A.I. Lukashov. — St. Petersburg : «Yuridicheskij Center Press», 2001. — 313 p.

35. The Estonian Penal Code / edited and translated by V.V. Zapevalov, introduction by candidate of law, assistant professor of St-PSU № 1 Matsnev. — St. Petersburg : «Yuridicheskij Center Press», 2001 — 262 p.

36. The Swiss Penal Code / Preface by a member of the Council of Federation the Federal Assembly of the RF. N. Volkov; edited, translated from German, and introduction by Candidate of Law A.V. Serebrennikova. — St. Petersburg: «Yuridicheskij Center — Press», 2002. — 366 p.

37. Criminal Legislation of Norway / Edited and introductory article by Doctor of Law, professor Yn. V. Golik; translated from Norwegian A.V. Zhmenya. — St. Petersburg: «Yuridicheskij Center — Press», 2002. — 366 p.

38. The Bulgarian Penal Code / edited by candidate of Law, assistant professor A.I. Lukashov; introduction by Y.I. Aidarov. — St. Petersburg: «Yuridicheskij Center — Press», 2001. — 298 p.

Баранівський В.Ф. Психічне ставлення особи до вчинення злочину завідомо неправдиве показання

У статті розглядаються питання, що стосуються суб'єктивної сторони злочину, в тому числі складу злочину завідомо неправдиві показання. Розкриваючи проблеми суб'єктивної сторони як кримінально-правового інституту, автор зосереджується на співвідношенні суб'єктивної сторони і вини та розглядає такі поняття, як

вина, мотив, мета, умисел стосовно злочину, передбаченого статтею 384 Кримінального кодексу України.

Ключові слова: психічне ставлення особи до вчинення злочину, суб'єктивна сторона, завідомо неправдиві показання, вина, мотив, мета, умисел, завідомість.

Барановский В.Ф. Психическое отношение лица к совершению преступления заведомо ложное показание

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся субъективной стороны преступления, в том числе преступления заведомо ложные показания. Раскрывая проблемы субъективной стороны как уголовно-правового института, автор сосредотачивается на соотношении субъективной стороны и вины и рассматривает такие понятия, как вина, мотив, цель, умысел в отношении преступления, предусмотренного статьей 384 Уголовного кодекса Украины.

Ключевые слова: психическое отношение лица к совершению преступления, субъективная сторона, заведомо ложные показания, вина, мотив, цель.

Baranivskiy V. Mental Attitude of a Person to the Commission of a Crime of a Willful False Testimony

In this article, the mental attitude of a person to the commission of a crime as a part of a subjective aspect of crime, including a crime of a willful false testimony is researched. The investigates a subjective aspect of crime as a criminal law institute with a particular focus on correspondence between subjective aspect and guilt, and the meaning of guilt, motive, goal, and intent of a crime set forth in the Article 38 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: Mental Attitude of a Person to the Commission of a Crime; Subjective Aspect; Willful False Testimony; Guilt, Motive, Goal

Стаття надійшла до редакції 03.12.2016.